

Hallintovaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi valtion palveluiden saatavuuden ja toimintojen sijoittamisen perusteista annetun lain ja julkisen hallinnon yhteispalvelusta annetun lain 2 §:n muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi valtion palveluiden saatavuuden ja toimintojen sijoittamisen perusteista annetun lain ja julkisen hallinnon yhteispalvelusta annetun lain 2 §:n muuttamisesta (HE 73/2022 vp): Asia on saapunut hallintovaliokuntaan mietinnön antamista varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- lainsäädäntöneuvos Elina Isoksela, valtiovarainministeriö
- apulaisoikeusasiamies Pasi Pölönen, eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia
- lainsäädäntöneuvos Heini Färkkilä, oikeusministeriö
- neuvotteleva virkamies Lari Anttonen, työ- ja elinkeinoministeriö
- lupahallintopäällikkö Hanna Piipponen, Poliisihallitus
- ylijohtaja Aino Jalonen, Digi- ja väestötietovirasto
- lakiasiaintojohtaja Matti Merisalo, Verohallinto
- ylijohtaja Irma Lähetkangas, Maanmittauslaitos
- maanmittausneuvos Markku Markkula, Maanmittauslaitos
- sopimuslavastaava, juristi Anna-Liisa Häkkinen, Ammattiliitto Pro ry
- asiantuntija Hannu Ylänen, Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry
- neuvottelupäällikkö Markku Kojo, Julkisanalan koulutettujen neuvottelujärjestö JUKO ry
- sopimusasiantuntija Harri Turunen, Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL ry
- professori Olli Mäenpää

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- sisäministeriö
- maa- ja metsätalousministeriö
- Maahanmuuttovirasto
- Tulli
- Suomen Kuntaliitto
- Vammaisfoorumi ry
- Vanhus- ja lähimmäispalvelun liitto ry

Valiokunnan mietintö HaVM 18/2022 vp

Valiokunta on saanut ilmoituksen, ei lausuttavaa:

- Suomen Yrittäjät ry

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi valtion palveluiden saatavuuden ja toimintojen sijoittamisen perusteista annettua lakia ja julkisen hallinnon yhteispalvelusta annettua lakia. Valtion viranomaisten aukioloa koskeva sääntely uudistettaisiin. Voimassa oleva valtion virastojen aukiolosta annettu tasavallan presidentin asetus on vanhentunut valtion palvelujen toimintaympäristössä tapahtuneiden muutosten vuoksi ja jäänyt osittain soveltamatta. Asetus kumottaisiin, huomioitaisiin erilaiset palvelukanavat ja toimintaympäristössä tapahtuneet muutokset sekä poistettaisiin niitä esteitä, joita nykyisestä aukiolosääntelystä aiheutuu valtion palvelujen ja palveluverkkojen kehittämislle.

Virastojen aukiolon sääntelystä siirryttäisiin valtion viranomaisen aukiolon sääntelyyn osana palvelujen saatavuuden sääntelyä. Uuden sääntelyn tarkoituksena olisi turvata valtion palveluiden saatavuus ja mahdollistaa valtion viranomaisten aukioloaikojen joustava käyttö viraston johtamisen työkaluna.

Lisäksi esityksessä ehdotetaan julkisen hallinnon yhteispalvelusta annetun lain soveltamisalan muuttamista siten, että hyvinvointialueet voisivat olla yhteispalvelusopimuksen toimeksiantajia ja toimeksisaajia.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian.

VALIOKUNNAN YLEISPERUSTELUT

Aukiolosääntelyn uudistamisen lähtökohtia

Käsiteltävänä olevan hallituksen esityksen keskeisenä sisältönä on valtion viranomaisten aukioloa koskevan sääntelyn uudistaminen. Valtion virastojen aukiolosta annettu asetus (aukioloasetus, 332/1994) on sisällöltään vanhentunut, eikä sen sääntely vastaa enää valtion viranomaispalvelujen toimintaympäristössä tapahtuneita muutoksia. Hallituksen esityksen perusteluista ilmenee, ettei asetuksen sääntelyä virastojen aukiolosta enää kaikilta osin käytännössä noudateta. Aukioloa koskevan sääntelyn uudistaminen on välttämätöntä myös sen vuoksi, ettei nykyinen perustuslaki mahdollista asetusten antamista ilman laissa säädettyä asetuksenantovaltuutta ja aukioloasetus on ns. omaperäisenä asetuksena näin ollen myös valtiosääntöoikeudellisesti vanhentunut.

Valiokunta pitää perusteltuna, että aukioloasetus kumotaan ja että tarpeelliseksi katsottu aukiolosääntely lisätään vuoden 2022 alusta voimaan tulleeseen valtion palveluiden saatavuuden ja toimintojen sijoittamisen perusteista annettuun lakiin (728/2021). Samassa yhteydessä julkisen hallinnon yhteispalvelusta annetun lain (223/2007) soveltamisala laajennetaan koskemaan 1.1.2023 toimintansa aloittavia hyvinvointialueita. Muutoksen jälkeen hyvinvointialueilla on samanlainen mahdollisuus asiakaspalvelutehtävien järjestämiseen yhteispalvelussa kuin valtiolla ja kunnilla.

Valiokunnan mietintö HaVM 18/2022 vp

nykyisin. Hallintovaliokunta puoltaa lakiehdotusten hyväksymistä tästä mietinnöstä ilmenevin huomautuksin ja muutosehdotuksin.

Ehdotetun sääntelyn tavoitteena on siirtyä virastojen aukiolon kaavamaisesta sääntelystä aukiolon sääntelyyn osana viranomaisen palvelujen saatavuutta. Tarkoituksena on turvata valtion palvelujen saatavuus ja mahdollistaa valtion viranomaisten aukioloaikojen joustava käyttö viraston johtamisen välineenä. Eduskunnan apulaisoikeusasiamies on jo vuonna 2010 kiinnittänyt huomiota siihen, ettei voimassa olevassa aukiolosääntelyssä ole otettu huomioon pyrkimystä valtionhallinnon joustavaan kehittämiseen, viranomaisten uusien palvelukanavien kehittymistä eikä viranomaisten toimintaympäristön muuttumista.

Voimassa oleva aukioloasetus on annettu aikana, jolloin sähköisiä palveluja ei ole ollut käytössä ja asiointilla on tarkoitettu vain käyntiasiointia ja puhelinpalvelua. Käyntiasiointi on digitalisaation myötä merkittävästi vähentynyt, ja hallinnon asiakkaat käyttävät nykyisin pääosin sähköisiä palveluita. Esimerkiksi 90 prosenttia passihakemuksista tulee vireille sähköisesti ja veroasioista vain 1 prosentti hoidetaan asioimalla Verohallinnon toimipisteessä. Käyntiasiointia tarvitaan kuitenkin edelleen esimerkiksi luotettavaan henkilön tunnistamiseen.

Hallintovaliokunta on aiemmin esimerkiksi Digi- ja väestötietoviraston osalta todennut (HaVM 3/2019 vp — HE 10/2019 vp), että viraston palveluja tulee olla kattavasti saatavilla koko Suomessa, mikä on otettava huomioon viraston monipuolisen tehtäväkentän asianmukaisen hoitamisen vaatimassa toimipaikkojen ja toimipisteiden kattavuudessa sekä niiden palvelukyvyssä. Osalla väestöstä ei välttämättä ole riittävää sähköisen asioinnin vaatimaa käyttäjäosaamista eikä tarvittavia laitteita käytössään. Myös esimerkiksi ikääntymisestä tai sairaudesta johtuva toimintakyvyn aleneminen vaikeuttaa omatoimista palveluasiointia.

Valiokunta on myös tähdentänyt (HaVM 11/2021 vp — HE 62/2021 vp), että voimakkaasti lisääntyneiden sähköisten palvelujen rinnalla on säilytettävä riittävä mahdollisuus käyntiasiointiin valtion viranomaisten toimipisteissä. Eri asiakasryhmillä on hyvin erilaisia palvelutarpeita, ja on tärkeää huolehtia siitä, että tosiasialliset mahdollisuudet myös käyntiasiointiin turvataan. Kaikkia viranomaisten toimintoja ei ole mahdollista eikä tarkoituksenmukaistakaan toteuttaa sähköisinä palveluina. Valiokunta pitää tärkeänä, että ajanvarauksella tapahtuvan asioinnin ohella on mahdollista asioida jatkossakin ilman ajanvarausta.

Valiokunta toteaa, että voimassa olevan aukiolosääntelyn soveltaminen on saattanut johtaa palvelujen heikentymiseen alueilla, joilla ei ole asukasmäärän vuoksi tarkoituksenmukaista pitää yllä kaikki arkipäivät avoinna olevia palvelupisteitä. Valiokunnan käsityksen mukaan ehdotettu sääntely mahdollistaa nykyistä joustavammin alueellisten palvelutarpeiden huomioon ottamisen ja aukioloaikojen sovittamisen esimerkiksi alueen asukasmäärään. Samalla valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että alueet ovat erilaisia ja viranomaisten toimintaympäristö ja asiakkaiden palveluntarve vaihtelee eri alueilla merkittävästikin. Etenkin harvaan asutulla alueella on vaikeaa tuottaa kustannustehokkaasti vastaavat palvelut kuin suuremmissa kaupungeissa. Keskeistä on, että tarvittava palvelu on saatavilla riippumatta siitä, mitä palvelukanavaa käytetään (käyntiasiointi, puhelinpalvelu, sähköiset palvelut). Valiokunta pitää tärkeänä, että myös julkisen hallinnon yhteispalvelua hyödynnetään asiakaspalvelutehtävissä silloin, kun se on mahdollista.

Valiokunnan mietintö HaVM 18/2022 vp

Aukiolosääntelyn soveltamisala

Asiointi ja asian käsittely viranomaisessa on hallintolain (434/2003) 7 §:n mukaan pyrittävä järjestämään siten, että hallinnossa asioiva saa asianmukaisesti hallinnon palveluita ja viranomaisen voi suorittaa tehtävänsä tuloksellisesti. Hallintolakia ja viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia (621/1999, julkisuuslaki) sovelletaan valtion viranomaisten lisäksi esimerkiksi hyvinvointialueilla ja kunnallisissa viranomaisissa. Ehdotetulla sääntelyllä täydennetään hallintolain mukaisia hyvän hallinnon perusteita.

Valtion palveluiden saatavuuden ja toimintojen sijoittamisen perusteista annettuun lakiin lisättäväksi ehdotetun aukiolosääntelyn soveltamisalaan kuuluvat vain valtion hallintoviranomaiset tiettyin rajoituksin. Kunnat ja hyvinvointialueet sekä julkista hallintotehtävää hoitavat viranomaiskoosteen ulkopuoliset toimijat jäävät näin ollen ehdotetun sääntelyn ulkopuolelle. Nämä tahot eivät kuulu myöskään voimassa olevan aukioloasetuksen soveltamisalaan.

Valiokunta toteaa, että kuntien ja hyvinvointialueiden lakisääteisiin tehtäviin kuuluu paljolti samanlaisia hallinnollisia toimintoja kuin valtion hallintoviranomaisille. Mainituilla toimijoilla on myös paljon yhteistoimintaa keskenään. Kunnat ja hyvinvointialueet päättävät jatkossakin itsenäisesti viranomaistensa aukioloajoista. Valiokunnan huomiota on asiantuntijakuulemisessa kiinnitetty siihen, että hallinnon asiakkaiden oikeuksien ja velvollisuuksien kannalta aukioloaikojen yhtenäinen määrittely olisi perusteltua viranomaisen organisatorisesta asemasta riippumatta. Hallintolain ja julkisuuslain yhtenäinen hallinnossa asiointia koskeva sääntely perustuu tähän lähtökohtaan. Sääntelyn yhtenäistäminen ei ole tässä yhteydessä mahdollista, sillä se edellyttäisi esimerkiksi kunnalliseen itsehallintoon liittyvien näkökohtien huolellista arviointia.

Asian vireillepanoa koskeva sääntely

Asian vireillepanoa ja asiakirjan toimittamista viranomaiselle koskevaa 1. lakiehdotuksen 5 b §:n säännöstä voidaan valiokunnan asiantuntijakuulemisen mukaan pitää merkitykseltään ja sisällöltään yleishallinto-oikeudellisena. Erilaisten oikeuksien, etujen ja velvollisuuksien määräytymiseen vaikuttavan vireillepanon määräajan perusteiden olisi tärkeää määräytyä samalla tavoin ja samoin säädännällisin perustein riippumatta siitä, missä viranomaisessa asia käsitellään. Valiokunta toteaa sääntelyn jatkokehittämistä ajatellen, että vireillepanoajan sääntely soveltuisi näin ollen luonteensa ja merkityksensä vuoksi hallintolakiin.

Samalla valiokunta toteaa, että hallintoasian vireillepanoa koskeva sääntely liittyy kiinteästi määräaikoja koskevaan sääntelyyn. Hallinnossa noudatettavista määräajoista säädetään hallintolaisissa, oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa (808/2019) ja erityislainsäädännössä. Valiokunta toteaa, että yksiselitteinen ja kaikkia lain soveltamisalan viranomaisia koskeva säännös määräajan päättymisestä ja aukiolosta on tärkeä määräaikasääntelyn selkeyden, oikeusvarmuuden ja ennakoitavuuden vuoksi. Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että määräaikalakiin (laki säädettyjen määräaikain laskemisesta, 150/1930) ei ehdoteta aukiolosääntelyn uudistamisen yhteydessä muutoksia. Valiokunta pitää tärkeänä, että aukiolosääntelyn ja määräaikalain suhdetta arvioidaan ehdotetun sääntelyn voimaantulon jälkeen. Samalla on syytä tarkastella tarvetta määräaikalainsäädännön uudistamiseen.

Valiokunnan mietintö HaVM 18/2022 vp

Seuranta

Ehdotetun sääntelyn ei arvioida muuttavan merkittävästi valtion viranomaisten aukioloaikoja, vaikka se tuokin niihin joustoa. Aukiolosääntelyllä ei ole suoraan vaikutusta valtion henkilöstön työaikaan, joka määrittyy jatkossakin valtion virka- ja työehtosopimuksin. Valtion henkilöstön näkökulmasta on keskeistä, miten aukioloaikojen muutokset käytännössä vaikuttavat työaikojen sijoittumiseen. Mahdollinen virastoissa tapahtuva työajan sijoittelun uudelleenarviointi tulee tehdä hyvässä yhteistyössä henkilöstön kanssa.

Saadun selvityksen mukaan käynnissä on parhaillaan useita hankkeita, kuten valtion palvelu- ja toimitilaverkon sekä valtion toimitilastrategian uudistaminen, joilla on osaltaan merkitystä aukioloaikojen ja palveluperiaatteen toteutumisen kannalta. Valiokunta pitää tärkeänä, että ehdotetun lainsäädännön vaikutuksia seurataan ja että lainsäädännön muutostarpeet arvioidaan huolellisesti mainitun palvelu- ja toimitilaverkkouudistuksen edetessä. Valiokunta korostaa lisäksi aukioloaikoja koskevan tiedottamisen merkitystä.

VALIOKUNNAN YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 §. Lain tarkoitus ja soveltamisala. Valtion palveluiden saatavuuden ja toimintojen sijoittamisesta annetun lain 3 ja 5 §:ää ei voimassa olevan lain 1 §:n 2 momentin mukaan sovelleta valtion liikelaitoksiin. Saadun selvityksen mukaan ehdotetuilla muutoksilla ei ole tarkoitus laajentaa aukiolosääntelyn soveltamisalaa nykyisestä, vaan korvata tältä osin voimassa oleva sääntely. Tarkoituksena ei näin ollen myöskään ole ulottaa aukiolosääntelyn soveltamista valtion liikelaitoksiin. Valiokunta ehdottaa tästä syystä pykälän 2 momenttia täsmennettäväksi niin, että lain 3, 5 ja 5 a — 5 d §:ää ei sovelleta valtion liikelaitoksiin.

5 a §. Valtion viranomaisen aukiolopäivät, asiointipaikat ja aukioloajat. Valtion viranomaisen päättää ehdotetun pykälän 1 momentin mukaan aukioloajoistaan säädettävän lain ja sen nojalla annettujen säännösten mukaisesti, jollei muualla laissa toisin säädetä. Perustelujen mukaan säännös muuttaa nykyisen aukioloasetuksen mukaista tilannetta, jossa aukioloajasta säädetään täsmällisin kellonajoin ja jonka mukaan virasto voi poiketa asetuksella säädetyistä kellonajoista vain asetuksessa säädetyin edellytyksin. Valtion viranomaisen omia aukioloaikojaan koskevaa harkintavaltaa on tarkoitus rajata vain välttämättömin vähimmäissäännöksin.

Hallituksen esityksessä ehdotetun pykälän 1 momentin toisen virkkeen mukaan valtion viranomaisen aukiolopäiviä ovat arkipäivät lukuun ottamatta lauantaita, vapunpäivää, juhannusaattoja ja jouluaattoja, jollei viraston toiminta muuta vaadi. Ehdotetun 3 momentin mukaan viranomaisen ei kuitenkaan tarvitse tarjota hallinnossa asioivalle mahdollisuutta asioida asiointipaikassa eikä osoittaa asiointipaikkoja, jos asiointia tällä tavoin ei ole tai se on vähäistä viranomaisten tehtävien luonteesta tai muusta perustellusta syystä johtuen. Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa on kiinnitetty huomiota siihen, että viranomaisen tulisi 1 momentin sanamuodon mukaisesti olla sääntelyssä tarkoitettu tavoin auki, vaikka se ei tehtäviensä luonteen vuoksi lainkaan hoitaisi yksityisiä koskevia hallintoasioita. Valiokunta ehdottaa tämän johdosta pykälän 1 momentin sanamuotoa muutettavaksi niin, että valtion viranomaisen on sijoitettava aukiolonsa pääsääntöisesti arkipäiviin lukuun ottamatta edellä mainittuja päiviä. Näin pykälän 1 ja 3 momentin sanamuodot

Valiokunnan mietintö HaVM 18/2022 vp

eivät ole ristiriidassa keskenään. Valiokunta tähdentää, että pykälän 4 momentin mukaan viranomaisen on toimialueellaan järjestettävä asiakirjojen vastaanottaminen kuitenkin aina siten, että laissa tai asetuksessa asiakirjojen jättämiselle tai asian vireillepanemiselle säädettyä määräaika voidaan noudattaa kello 8.00—16.15.

Valiokunta ehdottaa myös pykälän 2 momenttia täsmennettäväksi. Kaikilla valtion viranomaisilla ei ole nimettyä päätoimipaikkaa. Tällaisia ovat esimerkiksi Tulli ja Syyttäjälaitoksen syyttäjäalueet, joiden kaikki toimipisteet ovat toimipaikkoja. Valiokunta on edellä yleisperusteluissa korostanut käyntiasioinnin turvaamisen merkitystä myös aukioloaikojen joustavuuden lisääntyessä. Viranomainen voi ehdotetun 2 momentin mukaan perustellusta syystä poiketa ilmoittamistaan asiointipaikkansa aukiolopäivistä ja -ajoista. Valiokunta ehdottaa viimeksi mainitun säännöksen täydentämistä niin, että tilapäinen poikkeaminen on mahdollista, jos viranomaisten palvelujen saatavuus voidaan muulla tavoin turvata. Tällöin palvelutoiminnan on oltava mahdollista puhelimitse, sähköpostitse tai sähköisessä palvelussa. Asiakkaille ei saa aiheutua oikeudenmennyksiä tilapäisen sulkemisen vuoksi.

5 b §. Asian vireillepano ja asiakirjan toimittaminen viranomaiselle. Ehdotetun pykälän 1 momentin asiakirjan toimittamista ja asian vireillepanoa koskevan perussäännöksen mukaan asiakirja on toimitettava ja asia vireillepantava viimeistään määräpäivänä kello 16.15 toimivaltaisen viranomaisen asiointipaikassa. Säännöksen tarkoituksena on perustelujen mukaan jatkaa määräaikalain soveltamista nykyisen aukioloasetuksen edellyttämän aukioloajan mukaisesti. Säännöksellä säilytetään määräaikalain mukainen nykyinen asiakirjojen jättämisen kellonaika ennallaan riippumatta siitä, että viranomainen voi uuden sääntelyn mukaisesti kohdentaa aukioloaikaansa niin, että viranomainen on auki vielä kello 16.15 jälkeen.

Jos asiakirja toimitetaan viranomaiselle edellä mainitun ajankohdan jälkeen, se on toimitettu myöhässä. Valiokunta ei pidä tarpeellisena hallituksen esityksessä ehdotettua 2 momentin säännöstä asiakirjan toimittamisesta tai asian vireillepanosta mainittua ajankohtaa myöhemmin. Säännös voisi aiheuttaa tarpeetonta epäselvyyttä. Sen sijaan valiokunta ehdottaa pykälän 2 momenttiin informatiivista viittaussäännöstä sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annettuun lakiin (12/2003). Sähköinen viesti katsotaan mainitun lain 10 §:n 1 momentin mukaan saapuneeksi viranomaiselle silloin, kun se on viranomaisen käytettävissä vastaanottolaitteessa tai tietojärjestelmässä siten, että viestiä voidaan käsitellä. Viranomaisen asian käsittelyssä pyytämän lausunnon, selityksen, vastineen tai muun vastaavan asiakirjan katsotaan lain 11 §:n 1 momentin mukaan saapuneen määräajassa, jos asiakirja saapuu viimeistään määräajan viimeisen päivän aikana mainitussa laissa tarkoitettulla tavalla. Tätä sovelletaan myös asiakirjaan, jonka antamiseen viranomainen on varannut tilaisuuden.

5 d §. Aukioloaikoja koskeva tiedottaminen. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi aukioloaikoja koskevasta tiedottamisesta. Valiokunta pitää aukioloajoista tiedottamista erittäin tärkeänä, kun aukioloajat voivat jatkossa vaihdella myös viranomaisen eri toimipisteiden välillä. Valiokunta ehdottaa selvyden vuoksi pykälän 1 momentin 1 kohdan täydentämistä päätoimipaikkaa ja asiointipaikkojen aukiolopäiviä koskevalla maininnalla.

Voimaantulosäännös. Ehdotetussa sääntelyssä ei käytetä virka-ajan käsitettä, kuten ei myöskään voimassa olevassa aukioloasetuksessa eikä määräaikalaisissa. Käsite esiintyy kuitenkin useis-

Valiokunnan mietintö HaVM 18/2022 vp

sa muissa säädöksissä. Valiokunta ehdottaa saamansa selvityksen perusteella, että lakiehdotuksen voimaantulosäännökseen lisätään uusi 2 momentti, jonka mukaan muualla laissa säädetyllä virka-ajalla tarkoitetaan tämän lain tultua voimaan tämän lain 5 a §:n 4 momentissa tarkoitettua aikaa. Tarkoituksena on selkeyttää sääntelyä virka-ajan käsitteen osalta.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Hallintovaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen HE 73/2022 vp sisältyvän 2. lakiehdotuksen.

Eduskunta hyväksyy muutettuna hallituksen esitykseen HE 73/2022 vp sisältyvän 1. lakiehdotuksen. (Valiokunnan muutosehdotukset)

Valiokunnan muutosehdotukset

1.

Laki

valtion palveluiden saatavuuden ja toimintojen sijoittamisen perusteista annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan valtion palveluiden saatavuuden ja toimintojen sijoittamisen perusteista annetun lain (728/2021) 1 §:n 2 momentti sekä,
lisätään 1 §:ään uusi 3 momentti, jolloin nykyinen 3 momentti siirtyy 4 momentiksi, sekä lakiin uusi 5 a – 5 d § seuraavasti:

1 §

Lain tarkoitus ja soveltamisala

Tätä lakia ei sovelleta eduskuntaan ja eduskunnan alaisiin virastoihin, tasavallan presidentin kansliaan, Suomen ulkomaanedustustoihin, julkisoikeudellisiin laitoksiin, säätiöihin ja muihin julkisoikeudellisiin rahastoihin, valtion omistamiin osakeyhtiöihin tai valtion talousarvion ulkopuolisiin rahastoihin. Lain 3, 5 ja 5 a - 5 d §:ää ei sovelleta valtion liikelaitoksiin.

Valiokunnan mietintö HaVM 18/2022 vp

Tuomioistuimiin ja valitusasioita käsittelemään perustettuihin lautakuntiin sovelletaan vain tämän lain 5 a §:n 4 momenttia.

— — — — —

5 a §

Valtion viranomaisen ~~aukiolopäivät~~, asiointipaikat ja aukioloajat

Valtion viranomainen päättää aukioloajoistaan tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten mukaisesti, jollei muualla laissa toisin säädetä. Valtion viranomaisen on sijoitettava aukioloaikansa pääsääntöisesti arkipäiviin lukuun ottamatta lauantaita, vapunpäivää, juhannusaattoja ja jouluaattoja, ~~jollei viraston toiminta muuta vaadi.~~

Jos viranomaisella on useita toimipaikkoja, viranomaisen on osoitettava ne toimipaikat ja muut toimitilat, jotka toimivat säädetyn, työjärjestyksellä määrätyn tai muutoin päätetyn päätoimipaikan lisäksi viranomaisen auki olevina asiointipaikkoina hallintoasioiden hoitamiseksi. Viranomaisen asiointipaikoilla voi olla keskenään eri aukiolopäivät ja -ajat. Viranomainen voi perustellusta syystä tilapäisesti poiketa ilmoittamastaan asiointipaikkansa aukiolopäivistä ja -ajoista, jos viranomaisen palvelujen saatavuus voidaan muulla tavoin turvata.

Aukioloaikana viranomaisen on tarjottava ajanvarauksetta neuvontaa ja otettava vastaan asiakirjoja. Viranomainen voi tarjota palveluja ja neuvontaa ja ottaa vastaan asiakirjoja myös siten, että asiakas varaa asiointiinsa ajan. Viranomaisen ei kuitenkaan tarvitse tarjota hallinnossa asioivalle mahdollisuutta asioida asiointipaikassa eikä osoittaa asiointipaikkoja, jos asiointia tällä tavoin ei ole tai se on vähäistä viranomaisten tehtävien luonteesta tai muusta perustellusta syystä johtuen.

Viranomaisen on toimialueellaan järjestettävä asiakirjojen vastaanottaminen kuitenkin aina siten, että laissa tai asetuksessa asiakirjojen jättämiselle tai asian vireillepanemiselle säädetty määräaika voidaan noudattaa kello 8.00 – 16.15.

Viranomaisten velvollisuudesta huolehtia vastuullaan olevien digitaalisten palvelujen ja muiden käytössään olevien sähköisten tiedonsiirtomenetelmien saatavuudesta muulloinkin kuin asiointipisteidensä aukioloaikoina säädetään digitaalisten palvelujen tarjoamisesta annetun lain (306/2019) 4 §:n 2 momentissa.

5 b §

Asian vireillepano ja asiakirjan toimittaminen viranomaiselle

Jos asiakirjan toimittamiselle tai asian vireillepanolle on laissa tai asetuksessa säädetty määräaika, toimi katsotaan tehdyksi määräajassa, jos se on tehty ~~määräpäivänä~~ viimeistään määräpäivänä kello 16.15: toimivaltaisen viranomaisen asiointipaikassa tai, jos viranomainen on yhteispalvelusopimuksen osapuoli, asiointipisteessä, jossa toimivaltainen viranomainen on toimeksiantajana.

~~Edellä 1 momentissa tarkoitettu asiakirja katsotaan toimitetuksi ja asia vireille pannuksi määräpäivää seuraavana päivänä, jos asiakirja toimitetaan toimivaltaiselle viranomaiselle tai pannaan vireille viranomaisen asiointipaikassa, tai, jos viranomainen on yhteispalvelusopimuksen osapuoli, asiointipisteessä, jossa toimivaltainen viranomainen on toimeksiantajana, määräpäivänä myöhemmin kuin kello 16.15.~~

Valiokunnan mietintö HaVM 18/2022 vp

Sähköisen viestin saapumisajankohdasta ja viranomaisen pyytämän asiakirjan saapumisesta määräajassa säädetään sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annetussa laissa (13/2003). (Uusi 2 mom.)

5 c §

Aukioloajan ja asioinnin keinojen järjestäminen

Viranomaisen aukioloajan on vastattava sen toimialueen asiakkaiden tarvetta ja oltava asiakkaiden tarpeen mukaisessa suhteessa sähköisiin ja digitaalisiin palveluihin ja puhelinpalveluihin ja muihin asioinnin keinoihin. Aukioloajan on lisäksi oltava suhteessa viranomaisen hoitamien asioiden merkitykseen hallinnossa asioiville. Aukioloajan riittävyys on turvattava erityisesti perusoikeuksien toteutumisen kannalta merkityksellisissä asioissa. Lisäksi viranomaisen tulee olla tavoitettavissa puhelimitse.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa asiointimääriin ja eri asioinnin keinojen käyttöasteeseen perustuvia tarkempia säännöksiä valtion viranomaisten aukiolosta eri viranomaisissa, viranomaisryhmissä, asioissa, toimipaikoissa ja asiointipaikoissa.

Palveluperiaatteesta, palvelun asianmukaisuudesta ja hallintoasian hoitamiseen liittyvästä neuvonnasta säädetään lisäksi hallintolaissa (434/2003).

5 d §

Aukioloaikoja koskeva tiedottaminen

Valtion viranomaisen on tiedotettava tehokkaasti verkkosivuillaan ja muilla asiakkaidensa helposti saatavilla olevilla keinoilla:

- 1) päätoimipaikastaan, asiointipaikkojensa aukiolopäivistä ja -ajoista sekä tiedossa olevista aukiolon muutoksista ~~niihin~~;
- 2) ajoista, jolloin se on puhelimitse tavoitettavissa;
- 3) asian vireillepanosta säädettyssä määräajassa ja asiakirjojen toimittamisesta säädettyssä ja viranomaisen antamassa määräajassa.

Viranomaisen velvollisuudesta tiedottaa toiminnastaan ja palveluistaan säädetään viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 20 §:n 2 momentissa. Yhteispalvelun osapuolten velvollisuudesta tiedottaa yleisölle yhteispalvelun tarjoamisesta, palveluvalikoimasta, aukiolosta ja muista palveluun liittyvistä seikoista säädetään julkisen hallinnon yhteispalvelusta annetun lain (223/2007) 10 §:ssä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Tällä lailla kumotaan valtion virastojen aukiolosta annettu asetus (332/1994).

Muulla laissa säädetyllä virka-ajalla tarkoitetaan tämän lain tultua voimaan tämän lain 5 a §:n 4 momentissa tarkoitettua aikaa.

2.

Laki

julkisen hallinnon yhteispalvelusta annetun lain 2 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan julkisen hallinnon yhteispalvelusta annetun lain (223/2007) 2 §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on laissa 247/2017, seuraavasti:

2 §

Soveltamisala

Tätä lakia sovelletaan valtion viranomaisille, hyvinvointialueille, kunnallisille viranomaisille ja Kansaneläkelaitokselle kuuluvien asiakaspalvelutehtävien järjestämiseen ja hoitamiseen viranomaisten yhteistyönä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Helsingissä 13.10.2022

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Riikka Purra ps
jäsen Tiina Elo vihr
jäsen Eveliina Heinäluoma sd
jäsen Hanna Holopainen vihr
jäsen Hanna Huttunen kesk
jäsen Mika Kari sd
jäsen Mats Löfström r
jäsen Mauri Peltokangas ps
jäsen Mari Rantanen ps
jäsen Piritta Rantanen sd
jäsen Matti Semi vas
jäsen Heikki Vestman kok
jäsen Heidi Viljanen sd

Valiokunnan mietintö HaVM 18/2022 vp

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Henri Helo